

Besluiten genomen in de vergadering van al de christenhoofden uit de districten -Loloda Galela,Tobelo,Kau,Tidoreesch Halmahera en Sidangoli de 6de en 7de en 8ste November te Gamsoenji, district Tobelo 1901. De vergaderingen werden geleid door de zendingen uit de verschillende districten.

1. BRUIDSCHAT

Besloten werd dat die zou bedragen voor de volgende plaatsen en districten:

district	Loloda	f 48,-
	Galela	40,-
	Tobeloo	20,-
dorp	Pediwang	20,-
	Doroo	48,-
	Daroo	48,-
	Bobale	48,-
	Datii	48,-
	Malefoett	48,-
	Dodinga.....	48,-
District	Sidangoli	48,-
dorp	Wadjoi.....	48,-
	Maripoga.....	48,-
	Fajaul	20,-
	Dodaga	20,-
	Njaulakoo.....	20,-

- b. Wil een jongeling uit de districten of dorpen waar de bruidschat hoog is, huwen met een meisje uit een dorp of een district, waar de bruidschat laag is, zo is hij gehouden de bruidschat van zijn eigen dorp of district te betalen.
- c. Wil iemand zijn schoonouders geschenken geven boven de als bruidschat vastgestelde som, zo is daarin vrij te handelen naar verkiezing. Echter zal bij mogelijke aanklacht of rechtsgeding alleen worden rekening gehouden worden met de eigenlijke bruidschat.
- d. Indien het zogenaamde vergeldingsgeschenk gegeven wordt, dan wordt daarvoor toch de bruidschat niet te niet gedaan.

II a Wanneer men een huwelijk wenst te sluiten zullen beide partijen daarvan kennis geven aan de kamponghoofden en in de kampongs gevestigde goeroes.

b. De huwelijkskandidaat met een eigen woning, is een verplichting. Is hij enige zoon of is de vrouw enige dochter dan kan hem vergund worden bij de ouders in te wonen. Zulks kan ook wanneer de andere kinderen reeds gehuwd zijn en op zichzelf wonen.

c. Is dat in orde dan zullen beide partijen voor een zending worden gebracht (op zijn standplaats) en na zich overtuigd te hebben dat de bruidschat betaald is, zal de zending het burgerlijk huwelijk voltrekken.

d. Het burgerlijk huwelijk zal door de kerkelijke inzegening worden bevestigd, doch na het voltrekken van het burgerlijk huwelijk zullen de jong gehuwde het recht hebben zich als gehuwden te beschouwen.

Huwelijksverbod

a. Het huwelijk tussen personen, die in hetzelfde huis zijn opgevoed is niet geoorloofd, ook niet wanneer zij niet door de band des bloeds zijn verbonden.

b. Een huwelijk tussen personen, wier ouders kinderen van een vader en moeder zijn (neef en

nicht) is alleen toegestaan wanneer een boete van fl. 10.- is betaald om de band des bloeds te verbreken.

c. Een huwelijk tussen christenen en belijders van 'een andere godsdienst is verboden.

OVERSPEL

a. Wanneer een gehuwd man overspel bedrijft met een meisje of weduwe, zal hij fl. 20,- boete betalen, de schuldige rouw eveneens fl. 20,- en wanneer de overspeler weder, met zijn vrouw in huwelijksgemeenschap wensen te leven, dan zal hij zijn vrouw nog fl. 20,- betalen tot dekking zijner schande.

b. Wanneer een jongeling of weduenaar overspel bedrijft met eens anders vrouw zullen hem bovengenoemde boete worden opgelegd.

c. Wanneer een jongeling en een jonge dochter betrapt worden op verboden gemeenschap, zullen beiden worden beboet met fl. 5,- en vervolgens verplicht worden met elkander te huwen. Weigert de jongeling het meisje te huwen, dan betaalt hij bovendien fl. 10,- - schaamtedekking. Voor weduwen en weduenaars geldt dezelfde bepaling.

d. Wanneer een ongehuwde vrouw zwanger wordt bevonden en zij niet de deelgenoot in haar overspel weet aan te wijzen of wel wanneer blijkt dat zij meer dan één verboden gemeenschap heeft gehad, zal zij daarvoor beboet worden met fl. 25,-.

e. Wanneer een man overspel bedrijft met de zuster zijner vrouw of met de vrouw zijns broeders, zullen op die overspelers dezelfde straffen worden toegepast.

f. Rechtstreekse bloedschande wordt te Ternate berecht.

Over de ECHTSCHIEDING

a. Wanneer een gehuwde vrouw overspel bedrijft, heeft haar man het recht van haar te scheiden. Ook heeft de vrouw het recht van haar man te scheiden wanneer hij voor de tweede maal overspel bedrijft. In het eerste geval moet de bruidschat worden vergoed, in het tweede geval niet.

b. Een vrouw heeft het recht zich van haar man te laten scheiden wanneer hij zich met een tweede vrouw verbindt. De bruidschat zal niet worden terugbetaald.

c. Echtgenoten hebben het recht zich te laten scheiden zo een hunner op diefstal wordt betrapt of wel op een andere zaak gevonnist wordt door het Gouvernement. Is de vrouw de schuldige dan wordt de bruidschat terugbetaald. Het in het huwelijk verworven bezit, wordt verdeeld.

d. Een vrouw kan zich van haar man laten scheiden indien hij langer dan geoorloofd is afwezig blijft zonder het nodige tot haar levensonderhoud te zenden of achter te laten.

e. Van het voornemen tot scheiding moet door het kamponghoofd aan de zending worden kennis gegeven, die de zaak onderzoekt en uitspraak bepaalt over 3 maanden. De klacht moet dan wel gegrond zijn. Heeft in dien tijd de klager of klaagster geen aanraking gezocht met de aangeklaagde dan wordt zo men volhardt bij het voornemen, de echtscheiding uitgesproken.

De in het huwelijk verkregen kinderen worden toegewezen aan de onschuldige partij.

HUISELIJKE VREDEBREUK

- a. Wanneer de man zijn vrouw slaat of omgekeerd zal de schuldige bestraft worden met een boete van fl. 1,- tot fl. 20,- naar overweging der rechters.
- b. Wanneer een man zijn vrouw schelt of met woorden beledigd, of de vrouw doet het de man zo zal de schuldige gestraft worden met een boete van hoogstens fl. 5,-.
- c. Is echter het schelden of beledigen wederkerig geweest, dan zullen de schuldigen met een vermaning worden vrijgelaten.
- d. Wanneer een man langer dan twee jaren zijn vrouw verlaat en in dien tijd niets van zich heeft laten horen, ook geen geld of klederen zendt ter harer ondersteuning, dan kan de vrouw zich bij haar kamponghoofden beklagen en een eis tot echtscheiding instellen. Gaat zij echter met een andere man leven zonder vooraf te hebben geklaagd en te zijn gescheiden van haar eerste man, zo zal zij als overspelster gestraft worden.

DIEFSTAL

- a. Wanneer een diefstal wordt gepleegd in een gesloten huis met verbreking van afscheiding of afsluiting en de waarde van het gestolen niet boven de fl. 20,- is zal de boete daarvan zijn tussen fl. 5,- en fl. 48,- naar overleg met de rechters, terwijl het gestolene teruggeven of vergoed moet worden.
- b. Wanneer de diefstal wordt gepleegd van gemakkelijk te bereiken zaken zonder verbreking van afsluiting of afscheiding en de waarde van het gestolene is niet boven de fl. 20,-, dan zal de boete daarvoor worden bepaald tussen fl. 5,- en fl. 25,- naar overleg met de rechters, terwijl het gestolene vergoed of teruggegeven moet worden.
- c. Wanneer diefstal van vruchten wordt gepleegd en het gestolene de waarde van fl. 1,- niet te boven gaat, zal de straf worden bepaald tussen fl. 10,- en fl. 48,- boete, terwijl het gestolene vergoed of teruggeven moet worden. Bedraagt de waarde van het gestolene minder dan fl. 1,- dan zal de zaak niet als diefstal maar als baldadigheid worden berecht.

BRANDSTICHTING

- a. Wanneer door brandstichting wegens onvoorzichtigheid en daardoor anderen schade berokkend aan huis, tuin, bomen en anderszins, zal degene verplicht zijn die schade te vergoeden. Is de brandstichting niet door onvoorzichtigheid maar met moedwil geschied met het opzet anderen te benadelen en hun eigendommen ofwel men heeft het op hun leven toegeleid. zo zal die misdaad te Ternate worden berecht.

VECHTEN en TOEBRENGEN van VERWONDINGEN

- a. Wanneer twee personen vechtende worden bevonden zullen zij worden beboet met fl. 3,- elk.
Wanneer daarenboven zijn ontstaan wonden, striemen of builen zal daarenboven nog straf worden opgelegd, zo n.l. de lichamelijke beledigingen niet tegen elkander opwegen.

- b. Wanneer iemand een ander slaat en hem toebrengt wonden, builen of striemen, zal hij gestraft worden met een boete van fl. 3.-to fl. 30.- naar overweging der rechters.
- c. Zijn echter levensgevaarlijke wonden toegebracht, zo zal de zaak alleen te Ternate worden berecht. Moord kan alleen te Ternate worden berecht.

BEDREIGING met WOORDEN en het opnemen van wapenen. Het stellen van gevaarlijke zaken.

Indien iemand een ander bedreigt met woorden, dan wordt hij gestraft met een boete van fl. 5.-

Met wapens, al ware het slechts door opheffing, zo zal hij gestraft worden met den boete van fl. 12.-

Het is verboden tot het bemachtigen van wild zich te bedienen van z.g.n. strikken voetangels, enz.

Overtreding zal worden gestraft met een boete van fl. 3.-

Mocht iemand door dergelijke zaken worden verwond, kan de steller daarvan wegens manslag vervolgd worden.

Geoorloofd is dergelijke zaken te stellen van zonsongergang tot zonsopgang rond of in de nabijheid van een tuin tot afwering van het wild, echter steeds met het aangeven van de gebruikelijke tekenen en met kennisgeving aan de omwonenden.

SCHELDEN

Wanneer iemand een ander scheldt met woorden of tekens of wel hij scheldt een dorp, zo zal hij gestraft worden met een boete van fl. 12.-

LASTER

Wanneer iemand wordt belasterd, hem beschuldigd van verboden of ongeoorloofde handelingen, zal hij gestraft worden met een boete van fl. 8.- tot f 24.- naar overweging der rechters.

BEDROG

Elk die een ander bedriegt door handelingen of woorden of ook door het niet nakomen van beloften wordt. gestraft met een boete van fl 6.- tot fl. 16.- naar overweging der rechters.

ZWEREN EN MEINEED

Wanneer iemand een ander beschuldigt en er geen getuigen zijn om de beschuldiging te bewijzen, dan zal de beschuldigde door een eed kunnen reinigen van de beschuldiging. Hij zal daartoe door de rechters voor de zendeling worden gebracht, die hem de eed zal afnemen na hem vooraf op het gewicht daarvan te hebben gewezen. De beschuldiger zal nu een boete hebben te betalen zoals gevorderd wordt voor het misdrijf waarvan hij beschuldigde beschuldigd heeft.

Zo blijven mocht dat de eed vals is geweest, zal de schuldige veroordeeld worden tot het betalen van een boete groot fl. 48,-.

WAARSCHUWING BIJ HET NADEREN VAN BADPLAATSSEN!

A. Wanneer men een badplaats nadert, zal men alvorens men daarin gaat roepen of hoorbaar

waarschuwen, opdat zo personen van andere kunnen daar badende zijn, deze hem of haar kunnen beletten te naderen.
b. Zo men niet waarschuwt en aldus de vrouw naakt ziet zal hij een boete van fl. 12.— betalen. Heeft de man geroepen en de vrouw niet geantwoord, dan zal de vrouw met dezelfde boete beboet worden.

BALDADIGHEID

Wanneer iemand beschadigt of vernielt eens andere eigendom zal hij verplicht worden het vernielde of beschadigde terug te geven of te vergoeden, daarenboven worden beboet met een boete van fl. 0.50 tot Fl. 18.- naar overweging des rechters.

VERNIELEN VAN EIGENDOM DOOR DIEREN

Wanneer dieren beschadigen of vernielen eens andermans eigendom, zal de eigenaar verplicht zijn de aangerichte schade te vergoeden.

Mocht hetzelfde feit ten tweede malen plaats hebben, dan zal hij wiens eigendom beschadigt is, na kennisgeving aan de eigenaar het bewuste dier mogen afmaken.

Bijten van mensen door honden

Wanneer iemand gebeten wordt door eens anders hond zal de eigenaar van dien hond veroordeeld kunnen worden tot het betalen van een geldboete groot fl. 1.60 tot fl. 32.-, naar gelang de lichamelijke beschadiging.

Wordt echter iemand des nachts gebeten in de nabijheid of wel in een andere woning of ook bij dag terwijl hij tracht b.v. een onbewoond huis in te gaan, zo zal de eigenaar van de hond niet schuldig zijn.

OVERTREDING VAN GEWOONTEN

Elk die vastgestelde gewoonten overtreedt zal kunnen worden gestraft met een boete van fl. 0.50 tot fl. 24.-

Hieronder wordt ook gerekend zo gehuwde vrouwen door andere mannen te volgen, of zich naast andere mannen te plaatsen, hunne echtgenoten beledigen; of ook ze andere mannen niet de nodige eerbied bewijzen aan gehuwde vrouwen. Hieronder wordt ook gerekend zo christenen zich schuldig maken aan het bijwonen of deelnemen aan heidense of mohammedaanse plechtigheden.

ONBELEEFDHEID

Allerlei onbeleefdheid zullen worden gestraft met een boete van fl. 1,60 tot fl. 16,- naar overweging des rechters.

OVERTREDING DOOR NALATIGHEID

Wanneer iemand door nalatigheid (alpa) overtreedt de vastgestelde gewoonten zal hij kunnen gestraft worden met een boete van fl. 0,50 tot fl. 26,- naar overweging des rechters.

ROVEN EN SCHAKEN VAN VROUWEN

Wanneer na gemeenschappelijk overleg een vrouw in de nacht ontvoert wordt en de ontvoerder laat een teken achter en opent zo spoedig mogelijk de onderhandelingen om tot een huwelijk te geraken, zo zal hij niet strafbaar zijn, verzuimt hij dat echter dan wordt hij gestraft met een boete van fl. 60,- tot fl. 48,- naar overweging der rechters.

Het roven van vrouwen is verboden. Wie zich daaraan schuldig maakt wordt beboet met een

boete groot
fl. 48.-.

DRONKENSCHAP

In dronkenschap gepleegde misdaden of overtredingen zullen worden gestraft alsof de feiten in nuchteren toestand waren gepleegd.

FEESTEN

Hij die op feesten jenever brengt of schenkt wordt beboet met fl. 10,-.

ERBIED TEGENOVER DE HOOFDEN

a. alle overtredingen begaan tegenover der Hoofden wordt gestraft met een boete van fl. 0.50 tot fl. 10.-naar overweging der rechters.

c. Elke naaste rechter is zijn Kamponghoofd.

d. Niemand mag te recht gaan voor hoofden van andere kampongs, dan die waarin hij woont.

e. Wanneer een kampong meerdere hoofden heeft, kunnen zij alleen gezamenlijk als rechters optreden.

f. Kunnen de hoofden tot geen resultaat komen, dan kunnen zij het hoofd der naastgelegen kampongs als bijzitter roepen.

g. Wanneer een zaak tussen bewoners van verschillende kampongs aanhangig is, zal die zaak door al de Kamponghoofden wier onderdanen in de zaak betrokken, onderzocht worden en beslist.

h. Willen de partijen zich niet bij de uitspraak der kamponghoofden neerleggen, dan wordt de zaak van die hoofden voor de district hoofden gebracht. De districthoofden zullen geen zaak mogen aannemen die niet eerst door de Kamponghoofden is onderzocht. Bij de behandeling ener zaak zullen de Kamponghoofden wier onderdanen in de zaak betrokken zijn, als bijzitters in de rechtbank plaats nemen.

i. De kamponghoofden zullen geen boete mogen opleggen hoger dan fl. 8,-. Is de op te leggen straf hoger, zo komt dat voor de districthoofden.

HET BETALEN VAN DE BOETEN

a. Voor de betaling der boeten zal door de rechters een termijn gesteld worden. Wordt die boete binnen dien termijn niet voldaan, dan zal de wanbetaler zoveel goed als pand genomen worden, dat de boete en eventuele gemaakte onkosten zullen worden vergoed.

b. De boeten worden verdeeld tussen de klager en hoofden volgens de bestaande gewoonte.

LENEN

a. Wanneer iemand een zeker voorwerp geleend heeft voor een bepaalde tijd en hij geeft het niet op tijd terug dan zal hij betalen fl. 1.- en tevens de huur van het geleende voorwerp gedurende de tijd boven de gestelde termijn; het bedrag der huur wordt door de rechters bepaald.

b. Voor geleend zaad wordt na een jaar het dubbele teruggeven onder voorwaarde dat de

schuldige elk jaar aan zijn verplichting wordt herinnerd. Heeft die herinnering niet plaats, dan zal slechts voor een jaar geëist kunnen worden, al is ook de schuld van jare her.

c. De rente van te lenen gelden wordt door de partijen onder twee getuigen bepaald. De rechters mogen geen klacht over geleend geld of over niet betalen van rente aannemen, zo twee getuigen ontbreken.

VINDEN

- Bij het vinden van voorwerpen geve men daarvan kennis aan het kamponghoofd, zonder die kennisgeving wordt het beschouwd als diefstal.
- Eist de eigenaar het voorwerp op, dan zal hij de vinder voor de moeite belonen. Is de vinder met het geschenk als beloning niet tevreden, dan kan hij zich beklagen bij de hoofden, die alsdan de grootte van het geschenk volgens, plaatselijke gewoonten zullen bepalen. De waarde van het geschenk mag nimmer meer bedragen dan 1/5 van de waarde van het gevondene.

JACHTRECHT

Wanneer een aangeschoten of opgejaagd wild door anderen wordt gedood of gevangen, zal het gelijkelijk tussen beiden worden verdeeld.

GRONDEIGENDOM

- De grond is het eigendom van de Sultan van Ternate.
- De eerste ontginner heeft het gebruiksrecht en dat recht kan niet verjaren wel verkocht worden.

Dorpsrechten

- Elk is verplicht zich metterwoon te vestigen in een kampong.
- Zo iemand, zonder voorkennis van zijn kamponghoofd metterwoon wil gaan wonen in een andere kampong, zal hij gestraft worden met fl. 5,- boete.

BURGELUKE STAND

- Wanneer een kind geboren wordt, zijn de ouders verplicht daarvan binnen twee dagen kennis te geven aan de goeroe en het kamponghoofd. Bij niet voldoen aan deze plicht bedraagt de boete fl. 1,-.
- Wanneer iemand komt te overlijden, is hij, in wiens huis het overlijden plaats vindt, verplicht daarvan onmiddellijk kennis te geven aan de goeroe en het kamponghoofd. Bij niet voldoen van deze bepaling bedraagt de boete fl. 1,-.

BEGRAVEN

- De ter aarde bestelling van lijken mag alleen plaats vinden op de voor elke kampong aangewezen begraafplaats.
- Niemand zal zich, zo hij daartoe door het kamponghoofd wordt aangewezen, mogen onttrekken aan het bewijzen van hulp bij het ter aarde bestellen. Hij die zich daaraan onttrekt wordt gestraft met fl. 1,- boete.

SCHOOL

- Al de kinderen van de leeftijd van 6-14 jaren moeten geregeld de school bezoeken.
- Zo een kind in een maand meer dan 8 maal de school verzuimt, zullen de ouders door kamponghoofden daarover onderhouden worden. Zo het feit zich herhaalt zullen de ouders gestraft worden mat een boete van fl. 3,-.

KERK

- a. Het hoofd van de kampong draagt zorg dat het gebouw voor godsdienstige samenkomsten in goede staat zin.
- b. Wanneer zijn onderhorigen overigens op zijn bevel de nodige werkzaamheden weigeren te verrichten, zullen zij gestraft worden met een boete groot fl. 3,-
Christen is elk, die de H. Doop ontvangen heeft en zich niet door besnijdenis heeft doen opnemen in de Mohammedaanse gemeenschap.

EEDSPLECHTIGHEID.

De zendeling zal de persoon, die de eed moet afleggen zijn linkerhand op de bijbel doen leggen, de rechterhand opgeheven met drie middelvingers opgestoken en dan de volgende woorden in de landstaal laten zeggen:

"Wat ik zeg is waar, God is mijn getuige; moge zo ik lieg God mij alle heil onthouden; dit zweer ik. Amen.

AANTEKENINGEN VAN K.A. BOT

Bovenstaande is toch wel een sterk staaltje van de macht welke de zendingen zich in die tijd zich toedachten.

Dat er overigens van de gehele zaak weinig is terecht gekomen blijkt wel uit de Aanmerking op het protocol van 1902 van collega Hueting.

Onder het hoofd: "vergadering met hoofden," schrijft hij het volgende:

gevraagd wordt of dit jaar wederom een vergadering zal gehouden worden met hoofden en goeroes tot regeling van de adat. De conferentie is van oordeel dat de vorige vergadering in haar uitkomst niet heeft beantwoord aan de verwachting die men van haar koesterde, aangezien de Resident van Ternate niet heeft willen goedvinden de aanvaakte regelingen tot wet te verheffen, door de Mohammedaanse hoofden te gelasten bij de rechtspraak met deze adat rekening te houden.

Br. Hueting ziet gelukkig zijn overhaast werk in. Niettemin is hij niet overtuigd van zijn dwaasheid. Want zo zegt hij: "raadzaam is het wachten tot van Regeringszijde enige medewerking in deze getoond wordt."

Uit de notulen van 1902 (October)

Aan de orde komt de afschaffing van de mas kawin, daarover het volgende:

Br. Fortgens wenst de vraag besproken te zien "Is het wenselijk de bruidschat af te schaffen? Br. Fortgens overtuigd van het grote gewicht van deze vraag en hij nog maar kort in Sidangoli werkzaam is, neemt hij toch de vrijheid om deze vraag te stellen, gedrongen door de moeilijkheid van verschillende gevallen, die zich over deze kwestie voordeden. Het is zeker niet voor de eerste maal, dat deze kwestie besproken wordt, daar sedert jaren de Regering gezocht heeft naar een middel om hierin tot meer klaarheid te geraken. Br. Fortgens is overtuigd dat de bruidschat een bron is van grote ellende voor de bevolking. De Tabaroe van Sidangoli zijn arm, trouwt een hunner een Galelarese vrouw, dan is het hem volstrekt onmogelijk uit eigen middelen de Gal. Bruidschat, welke de hoogste is van alle districten, te betalen.

Dit kan hem evenwel niet verhinderen zijn huwelijksplan op te geven en hij gaat dus lenen bij zijn familie en bij afwezigheid van dezen, bij alle mogelijke kennissen. Krijgt hij op deze wijze de bruidschat bij elkaar dan is hij zijn levenslang schuldenaar daar hij nooit in de omstandigheid verkeert zijn schuld af te lossen. Hieruit volgt, dat hij steeds diensten moet presteren aan zijn schoonvader, terwijl na zijn dood, de vrouw eigendom van de familie is die de bruidschat betaald heeft. Heeft deze vrouw kinderen, dan zijn ook deze het eigendom van de familie. Dit zijn ongetwijfeld wanverhoudingen want de bruidschat is zodoende niet een huwelijksgeschenk maar niets anders dan een koopprijs. Er zijn talloze voorbeelden: we noemen huiselijke twist, onvermogen tot betalen van jarenlange durende schuld, welke bewijzen, dat het wenselijk is de bruidschat af te schaffen. In Palembang en de Lampongse districten heeft de Indische Regering om dezelfde reden de bruidschat afgeschaft. Niet dat daardoor de moeilijkheden uit de weg geruimd zijn, want ook daar, waar deze afgeschaft is wordt de bruidschat nog betaald. Een voordeel is echter, dat processen dienaangaande niet meer gebracht kunnen worden voor de rechter. Doch zelfs in christenlanden bestaat de bruidschat nog in het geheim.

Op de conferentie in 1901 bij de vaststelling van de adat is de bruidschat reeds verlaagd en de prijs bepaald door de kamponghoofden van de verschillende districten. De andere broeders zijn ook van oordeel, dat het zeer wenselijk is de bruidschat af te schaffen, doch betwijfelen de mogelijkheden dit werkelijk tot stand te brengen. Zij menen dat de bevolking er zich tegen

zal kanten daar alsdan de mogelijkheid wordt afgesneden voor elke jongeling een vrouw te krijgen. Geen vader geeft zijn dochter ten huwelijk zonder bruidschat. Zolang dus de bevolking niet rijp is voor het sluiten van een verbintenis uit liefde, zijn wij niet gerechtigd haar de bruidschat te ontnemen, waardoor zonder twijfel, grote moeilijkheden zouden ontstaan. Is het Evangelie meer doorgewerkt dan zullen ook ten opzichte van het huwelijk de eisen materieel worden. Tot die tijd zullen wij geduld moeten hebben en ons er voor wachten in te grijpen in een eeuwenoud gebruik, wat voor de uitbreiding van het Christendom niet anders dan schadelijk zou kunnen zijn. De mogelijkheid bestaat, dat onder de christenen die afschaffing tot stand zou kunnen brengen, doch de Heidense families zouden nooit hun dochters zonder bruidschat ten huwelijk geven. De zendeling kan evenwel waken voor de zich voordoende moeilijkheden door te zorgen, dat ieder, die een huwelijk aangaat, eerst zorgt de bruidschat gereed te hebben en die te betalen in zijn tegenwoordigheid. Hierdoor worden zeker veel moeilijkheden voorkomen welke noodzakelijk uit het lenen van andere voortvloeien. Hieruit volgt dus dat het zonder twijfel wel wenselijk, maar niet mogelijk is de bruidschat af te schaffen.

Aantekening Bot.33 jaar later.

Toen naar naderlijke berekening, christelijke gemeenten waren ontstaan, heb ik zelf de fout gemaakt, om een ouderling te bewegen, voor zijn jongste dochter geen bruidschat meer te vragen. De resultaten waren ontstellend.

Het meisje waar het hier om handelt, kwam huilende mijn kantoor binnen, en vroeg mij of zij minder waard was dan haar zuster waarvoor wel bruidschat was ontvangen. In overleg met de rechter Hakim Kore, heb ik mijn mening moeten wijzigen. Ook toen was het niet mogelijk en in mijn tijd werd dus geregeld de mas kavin betaald naar een redelijke maatstaf zijnde fl. 48,- plus plus.

Afschaffing van de bruidschat staat niet aan ons, maar aan hen die ten huwelijk geven of nemen.

Uit de Notulen van 1903 mei

ADAT

“Wat moet uit de adat als specifiek heidens worden tegen gegaan en wat kan als wel een heidens kleding dragend doch in beginsel niet onchristelijk, door het Christendom gereinigd worden”.

Deze vraag is niet gesteld om haar thans in bijzonderheden te beantwoorden, wat ondoenlijk zou zijn, maar opdat elk der brs. in de loop des jaars gegevens zou trachten te verzamelen met het doel deze op de volgende jaarlijkse conferentie te bespreken.

Het kerkelijk leven, zoals we dat leefden in Holland, staat bijna geheel buiten het volksbestaan. Weliswaar zijn er nog wel op enkele plaatsen dank- en bidstonden voor de oogst en het gewas, enz. doch ons kerkelijk leven houdt over het algemeen weinig voeling hiermede. De toestand hier is geheel anders. De verering der Alfoeren is van het begin tot het einde samen geweven met hun dagelijks leven. Zij doen niets zonder eerst alles gewijd te hebben aan de verering der geesten: planten, zaaien, oogsten, vissen enz. enz. alles geschiedt met de gebruikelijke verering. Wordt men christen dan moet hierin verandering komen, doch nu is tot juist van het grootste gewicht hun niet alles te ontnemen, waaraan zij gewoon zijn zich vast te klampen.

Het Christendom, het kerkelijk leven hier moet hiermede rekening houden. Wordt hun niets in de plaats gegeven voor hetgeen hun door het christendom ontnomen wordt, dit zou in elk opzicht schadelijk werken en in elk geval in de hand kunnen werken, dat men de heidense vereringen nu in het geheim gaat toepassen, terwijl men vroeger dit in het openbaar deed. Een enkel voorbeeld elders heldere dit op. Enige tijd geleden kwam een vrouw br. Fortgens vragen zijn handen te leggen op haar zaad-padi. Hij maakte de vrouw duidelijk, dat het beter was in avondsamenkomst in aller tegenwoordigheid een zegen te vragen. Vroeger als heidin had zij stellig de "djini" geofferd voor zij ging zaaien, thans moest de pendeta de rijst zegenen. Ongetwijfeld is hier bijgeloof in het spel: de heidense verering heeft hier plaats gemaakt voor het zegenen door de pendeta. De conferentie is van mening, dat het niet aangaat zich te onttrekken aan dergelijke verzoeken, hoewel bij het inwilligen ervan gewaakt moet worden, dat het bijgeloof geen voedsel vindt. Daar er tal van kwesties te dezen opzichte zijn te bespreken en de zaak van groot gewicht is om die nog op deze conferentie te behandelen, wordt besloten in bovengenoemde zin.

Br. Vd. Roest maakt de opmerking, dat zich voordoende kwesties naar aanleiding van deze vraag zich regelen moeten naar de voorschriften, vastgesteld in de aangenomen christelijke adat.

Deze opmerking is naar het oordeel van de conferentie minder juist, daar de christelijke adat als wetgeving voor de bevolking zich alleen richt op wetsovertreding en geen betrekking heeft op de gestelde vraag.

In verband hiermede zegt br. v.d. Roest tegen te zijn, dat er weer een hoofdenvergadering bijeengeroepen zou worden. Hij noemt dit weinig rente gevend.

De Conferentie is echter van mening, dat de christelijke adat hier geregeld moet zijn, opdat het Gouvernement in later jaren het "wetboek van strafrecht voor inlanders" zou kunnen invoeren.

Dat reeds vroeger door de Conferentie opgestelde adat naar het oordeel van deskundigen niet kon gesanctioneerd worden, doet de Conferentie er niet van afzien om in deze richting voort te gaan, immers bij alle volken wordt slechts dat als adat aangemerkt wat door de volkswil als zodanig wordt erkend.